בעזהשי"ת

האש הגדולה בקבלת התורה רומז שיקיימו התורה גם בעת התגברות החומריות / כפיית ההר מועיל כיון שרק בני ישראל המה בני מלכותו יתי

ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (כד, ז).

במסורה ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שם), **ונשמע קולו בבואו אל הקודש** (שם כח, לה), **ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו** (אסתר א, כ).

הנה **בייטב לב** (בפרשתן) כתב לפרש בהקדם מה שהקשו התוס' (שבת פח.) מדוע הוצרך לכפות ההר במעמד הר סיני, הרי בני ישראל קבלו את התורה מרצון ואמרו נעשה ונשמע, ותירצו התוס' שהוצרכו לכפי' כי שמא יחזרו בהם מחמת פחד כשיראו את האש הגדולה, ע"כ, וכתב **הישמח משה** (פר' יתרו) כי נמצא לפי"ז שעיקר הקבלה היתה ברצון והכפיה היתה רק כדי להשקיט החרדה. (עיי"ש מה שפי' בזה).

ובהקדם מש"כ **בפרשת דרכים** (דרך הערבה דרוש כב) דלכאורה היאך מהני הכפיה, דהרי אונסא כמאן דלא עביד (ירושלמי גיטין פ"ז ה"ו), ומצד דינא דמלכותא דינא אינו מועיל אלא כשהמלך משוה גזירותיו על כל בני מלכותו, ומבאר על פי הידוע (זוה"ק ויקרא, ח"ג יב.) דכל האומות הם תחת שרי מעלה, וישראל הם תחת ממשלתו יתברך, אם כן גזרתו הוא על כל בני מלכותו, ועל כן מועיל הכפיה מדין דינא דמלכותא. עכ"ד.

ובזה מפרש הייטב לב את דברי המסורה, **ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע**, שקבלו ישראל את התורה ברצון, וא"כ קשה אמאי הוצרך הקב"ה לכפות את ישראל, לזה כתב **ונשמע קולו בבואו אל הקודש**, לפי שהי' קולות וברקים ושמא מחמת פחד יתחרטו ישראל על מה שקבלו התורה, ולזה הוצרך לכפות אותן, ואם תאמר מה מועיל הכפי' הא קיי"ל אונסא כמאן דלא עביד, לזה אמר ונשמע פתגם המלך, מלכו של עולם, אשר יעשה בכל מלכותו, שייחד מלכותו על ישראל בלבד, וא"כ הרי השוה גזירותיו על כל בני מלכותו ומהני הכפי' מטעם דינא דמלכותא דינא. עכ"ד הנחמדים.

והנה בייטב לב שם הביא את דברי **הישמח משה** (שם), שהקשה למה עשה ה' ככה להפחידם בקולות וברקים עד שיצטרך לכפות אותם, הלא יותר טוב להשאירם על הקבלה ברצון, ותירץ כי בעת שהאדם מופשט מחומריות אין שום חידוש שחושק ומתאוה לעבוד עבודת בוראו, אלא עיקר העבודה הוא בשעה שהחומריות מתגבר וצריך ללחום עמו, ולזה כפה אותם להורות להם כי התורה הכרחיות הוא וצריך לעבוד את ה' אפילו בכפי', עיי"ש.

ולפי דבריהם אפשר להוסיף נדבך בביאור המסורה, לבאר המשך הכתוב **ונשמע קולו בבואו אל הקודש ובצאתו ולא ימות**, למה הוצרך להפחידם בקולות וברקים ומשום זה יצטרך לכפות אותן, הלא רצו לקבל את התורה באהבה, לזה אמר **ובצאתו** כשיצאו מהדרגות הגבוהות שהיו אז בזמן מתן תורה ויתגבר החומריות בהם, **ולא ימות**, על דרך שכ' הזוה"ק מאן דנפיל מדרגא דילי' נקרא מת, על כן כפה עליהם ההר להורות שיקבלו התורה והמצוות בכל המצבים, וגם כשיהיו משוקעים ח"ו בעומק הגלות ויבער בהם האש היצר לא יחזרו בהם מקבלת התורה.

ובזה נראה לבאר המדרש פליאה (הובא בקדושת יו"ט פר' יתרו) כששמע משה **אנכי ה' אלוקיך** (שמות כ, ב) פתח ואמר ברוך שלא עשני גוי, ע"כ, דכששמע משה אנכי ה' אלקיך דהיינו שהקדוש ברוך הוא מייחד מלכותו עלינו פתח ואמר ברוך שלא עשני גוי, דמפני זה כפיית ההר מהני, ועל ידי זה זכינו לקבלת התורה ולהיות לו לעם סגולה.

ועל פי זה אפשר לבאר דברי הגמרא (ברכות ו.) דבתפילין דמארי עלמא כתיב **ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ** (דברי הימים א' יז, כא), דאמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר (דברים ו, ד) **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר **ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ**, נמצא דדייקא על ידי שבני ישראל מייחדים שמו יתברך על ידי זה רק הם בני מלכותו. ובזה נראה לפרש הפסוק (שמות יג, ט) **והיה לך לאות על ידך וגו' למען תהיה תורת ה' בפיך**, דעל ידי שאנו מייחדים שמו בתפילין דכתיב ביה **שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד**, על ידי זה הקדוש ברוך הוא מייחד מלכותו עלינו ובכח זה יכול לכפות עלינו את תורתו, וזהו **למען תהיה תורת ה' בפיך**.

❖ ❖ ❖

בשעת האכילה יכוון להביא פורענות על הרשעים ולהכניע היצר / למה הזמין אסתר את המן לסעודה / ימי הפורים נקבעו במשתה ושמחה כי זה הי' עיקר הנס

וכי יויד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות (כא, יד).

יש לפרש על פי הידוע מהרה"ק **רבי צבי הירש מרימנוב** זי"ע (מובא בייטב לב פ' בלק), כי בעת שאדם מתפלל אין הזמן מוכשר לכוון במפלת רשעים ושונאי ישראל, אלא צריך לחשוב ברוממות א-ל וגדולתו יתברך, אך בעת שמיסב על השלחן אז העת מוכשר לכוון במפלת הרשעים ובזה פירש הפסוק **תערוך לפני שלחן 'נגד צוררי'** (תהלים כג ה). עכדה"ק.

ובזה א"ל הפסוק כאן **וכי יויד איש על רעהו להרגו בערמה**, היינו כשרשעים באים לפתות את האדם לעבור עבירה, אז **מעם מזבחי** זה שלחנו של אדם, משם **תקחנו למות**, דהיינו כשמיסב על השלחן יכוין להביא פרעניות עליהם.

ועל דרך זה יתפרש הכתוב בריש הפרשה (שמות כא, א) **ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם**, ובתרגום פירש 'ואילין דינא די תסדר קדמיהון', וי"ל דקאי על הרשעים שיחולו הדינים עליהם, ועל זה מפרש רש"י 'כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם', דבשעת האכילה מסוגל לכוון להמשיך דינים על ראש הרשעים. ואפשר דלכך רצתה אסתר להזמין את המן לסעודה, כי בעת אכילה הזמן גרמא להמשיך פורענות עליו, ולכך קבלו ישראל ימי הפורים למשתה ולשמחה, כי עיקר הנס היתה על ידי המשתה, וגם כי אז מסוגל למחיית עמלק. ואפשר דמטעם זה עושין סעודה לכבוד הבר מצוה, שכאשר נעשה האדם בן י"ג הריהו מתחיל בעבודת בוראו ובמלחמת היצר, ועושין סעודה לרמוז לו ולהזכירו ללחום עם היצה"ר ולהכניעו.

ידוע דברי **החתם סופר** זצ"ל לפרש הכתוב **והותירך ה' לטובה בפרי בטנך**, עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל שכ' לבנו וז"ל, דע בני כי האדם המסכן בעוה"ז אין לו מנוחה ואשרי למי שחתמו ימיו מהרה, עכ"ל. וכ' החת"ס ומעתה יפלא הלא עינינו רואות השרידים אשר ה' קורא אותם גם המה ינובין בשיבה, אמור מעתה כי אינו לטובת עצמם אך השי"ת מניחם לטובת זרעיהם ותלמידיהם להשלים נפשותם, וזכות היא להנפש להשפיע מאורה לזולתה, וזהו **והותירך ה' לטובה בשביל פרי בטנך**, עכ"ל בקיצור, ולפי"ז יש לפרש, **למען ירבו ימיכם וימי בניכם**, פי' למען ירבו ימיכם, בשביל ימי בניכם, שיוכלו להשפיע לבניכם תורה ומצות.